

Соломія САМПАРА

здобувачка освітньо-професійної програми

«Менеджмент», ЗУНУ

(науковий керівник: д-р екон. наук, доцент, професор кафедри
менеджменту, публічного управління та персоналу ЗУНУ

Аліна ЖУКОВСЬКА)

УПРАВЛІННЯ РИЗИКОЗАХИЩЕНІСТЮ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Управління ризикозахищеністю аграрного підприємства є ключовою умовою його стабільного функціонування в умовах невизначеності природно-кліматичних процесів, волатильності ринку, зростання конкуренції та постійних змін у регуляторному середовищі. Сучасний агробізнес працює у надзвичайно ризикогенному просторі, що потребує системного підходу до виявлення загроз, прогнозування ризиків, мінімізації їх наслідків та формування адаптивної моделі управління. Ризикозахищеність сьогодні – це не лише здатність підприємства зменшувати збитки, а й його готовність використовувати нові можливості, зокрема ті, що відкриваються завдяки цифровізації, електронній комерції та соціально-відповідальним бізнес-практикам.

Одним із найпотужніших джерел ризиків для аграрного сектору залишаються природно-кліматичні умови. Нестабільність клімату, посухи, паводки, шкідники та хвороби рослин можуть суттєво зменшувати врожайність та підривати економічну стійкість підприємства. Сучасні технології точного землеробства, аграрні ГІС-системи, дистанційне зондування землі, прогнозні моделі та smart-моніторинг дозволяють передбачати природні ризики, оперативно реагувати на зміни та оптимізувати структуру виробництва. Такі інструменти формують технологічну основу ризикозахищеності.

Фінансові ризики аграрних підприємств пов'язані з ціновими коливаннями на міжнародних ринках, валютними ризиками, нестабільністю кредитних умов і залежністю від вартості ресурсів. Для їх мінімізації підприємства застосовують страхування, хеджування, форвардні контракти, диверсифікацію діяльності та оптимізацію фінансового планування. Водночас розвиток електронної комерції відкриває нові інструменти управління ринковими ризиками: прямий продаж продукції через онлайн-майданчики, електронні біржі, платформи агротрейдингу та цифрові маркетплейси. Електронна комерція дозволяє уникати зайвих посередників, отримувати кращу ціну, контролювати попит і реагувати на цінові зміни значно швидше. Також вона підвищує прозорість операцій, знижує ризики недобросовісних контрактів і забезпечує можливість укладання угод у режимі реального часу [1].

Особливої уваги в управлінні ризиками потребує організаційна та кадрова складова. Дефіцит кваліфікованого персоналу, сезонність зайнятості, недостатній рівень цифрових компетентностей та низька мотивація можуть знижувати ефективність підприємства. Кадрове планування, розвиток професійних навичок, навчальні програми, сучасні стимули та побудова системи внутрішнього контролю забезпечують стабільність виробничих процесів. У цьому контексті важливу роль відіграє соціальна відповідальність бізнесу, яка передбачає безпечні умови праці, інвестиції у розвиток людського капіталу, екологічну відповідальність, чесність у відносинах з партнерами та підтримку місцевих громад. Соціально відповідальний бізнес має нижчі репутаційні ризики, краще взаємодіє зі стейкхолдерами, привертає кваліфікований персонал і формує позитивний імідж, що зменшує маркетингові й регуляторні ризики [2].

Важливим чинником ризикозахищеності є управління технологічними ризиками, пов'язаними з технічним забезпеченням виробництва, рівнем інноваційності, якістю обладнання та

автоматизацією процесів. Модернізація техніки, використання цифрових платформ управління господарством, автоматизованих систем контролю та IoT-технологій підвищують надійність та контрольованість виробничих процесів, зменшуючи кількість випадкових помилок і простоїв.

Однією з найбільш чутливих сфер ризикозахисту є управління інформаційними потоками, оскільки якість прийнятих рішень безпосередньо залежить від достовірності, повноти й оперативності інформації [3]. Аграрні підприємства повинні формувати внутрішні інформаційні системи, що забезпечують рух даних про ресурси, виробничі цикли, фінансові операції, ризики та ринкову ситуацію. Інтегровані інформаційні системи дозволяють уникати фрагментарності даних, знижують ризик дублювання, забезпечують швидкий доступ до ключової інформації та підтримують аналіз даних у режимі реального часу. Якісне управління інформацією мінімізує стратегічні, технологічні та фінансові ризики, оскільки забезпечує основу для точного прогнозування та планування.

Логістичні та маркетингові ризики значною мірою визначають прибутковість сільськогосподарського виробництва. Коливання попиту, зміна логістичних маршрутів, нестабільність транспортних витрат, конкуренція та сегментація ринків вимагають постійного моніторингу та швидкої адаптації. Електронна комерція у цьому контексті виступає інструментом диверсифікації каналів збуту, посилення прямої взаємодії з кінцевим споживачем та створення доданої вартості через інтернет-брендинг, цифрову рекламу та електронні продажі.

Суттєвим напрямом ризикозахисту є взаємодія аграрного підприємства з інституційним середовищем: державними програмами, законодавчими вимогами, системами сертифікації, податковою політикою та міжнародними стандартами. Регуляторні ризики зменшуються за рахунок постійного юридичного

моніторингу, дотримання норм, активної участі у професійних асоціаціях та впровадження системи управління якістю, що відповідає міжнародним вимогам.

Ефективна модель управління ризикозахищеністю аграрного підприємства формується на основі стратегічного ризик-менеджменту, цифровізації виробничих та управлінських процесів, розвитку е-комерції, соціально відповідальної діяльності, налагодженого управління інформаційними потоками та підвищення рівня внутрішнього контролю [4]. Підприємство, яке здатне передбачати ризики, адаптуватися до змін, використовувати цифрові інструменти, підтримувати сталий розвиток та демонструвати відповідальність перед суспільством, має найвищий рівень стійкості та конкурентоспроможності в сучасному аграрному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Mykhalchuk, T., Zatonatska, T., Dluhopolskyi, O., Zhukovska, A., Dluhopolska, T., Liakhovych, L. Development of Recommendation System in e-Commerce using Emotional Analysis and Machine Learning Methods. 11th International Conference on Intelligent Data Acquisition and Advanced Computing Systems: Technology and Applications: IDAACS'2021. Conference Proceedings Cracow, Poland, September 22-25, 2021. pp. 527-535. DOI: <https://doi.org/10.1109/IDAACS53288.2021.9660854>
2. Жуковська А., Велічко К. Сучасні моделі соціальної відповідальності бізнесу: класифікація та порівняльна характеристика. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2019. № 4 (205). С. 11-20. URL: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/ua/archives/9083>
3. Zheliuk, T., Brechko, O., Zhukovska, A., Shushpanov, D., Vorobets, V., Gutsuliak A. Management of Information Processes of the Economy in Conditions of Digitalization. 13th International Conference on Advanced Computer Information Technologies

(ACIT) (21-23 September, 2023). Wrocław, Poland, 2023. pp. 248-254. DOI: <https://doi.org/10.1109/ACIT58437.2023.10275567>

4. Жуковська А. Сучасні інструменти антикризового управління підприємством. Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах інноваційного розвитку економіки: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю. Тернопіль, ЗУНУ. 2020. С. 14-17